

Tekoälyllä vuorotyöstä terveellisempää ja turvallisempaa: suosituksia työpaikoille

Miten vuorotyön terveellisyyttä ja turvallisuutta voi parantaa tekoälyratkaisuilla? Ota avuksi nämä tutkittuun tietoon perustuvat suositukset. Ne on suunnattu:

- työpaikoille, joilla suunnitellaan tekoälyratkaisujen käyttöä vuorotyön terveellisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi.
- työpaikoille, joilla tekoälyä hyödynnetään työvuorosuunnittelussa, kuormituksen hallinnassa, palautumisen tuessa tai työntekijöiden hyvinvointia tukevissa palveluissa.

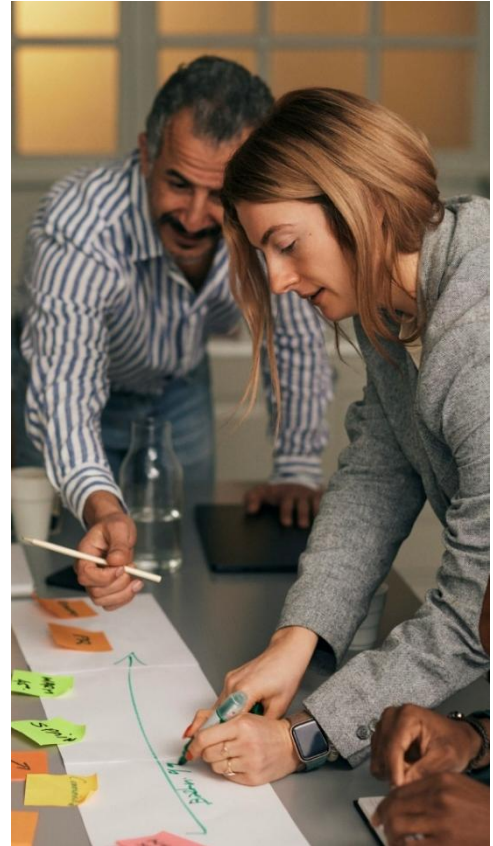
1. Tunnista vuorotyön erityispiirteet

Vuorotyö kuormittaa työntekijöitä eri tavoin kuin päivätyö. Tekoälyratkaisut täytyy vuorotyössä valita työpaikan tilanteen mukaan. **Pohdi**

- millaisia työaikamalleja työpaikalla on käytössä?
- mikä hankaloittaa ergonomista työvuorosuunnittelua ja sen toteutumista?
- miten vuorotyöntekijöiden terveellisiä elintapoja voidaan tukea?
- miten vuorotyöntekijöiden unettomuutta voi hoitaa yhteistyössä työterveyshuollon kanssa?

Tunnista vuorotyöhön liittyvät haasteet.

- Haasteita voivat olla esimerkiksi yötyö, pitkät työjaksot, lyhyet palautumisajat, vireyden vaihtelu, univaikkeudet sekä työn ja muun elämän yhteensovittaminen.
- Käytä tekoälyä ensisijaisesti päätöksenteon tukena.

Muistilista: Tekoälyratkaisujen käyttöönotto työpaikalla

1. **Tunnista** työpaikan vuorotyöhön liittyvät haasteet terveydelle ja työn turvallisuudelle.
2. **Kuvaile** tekoälyratkaisun käyttötarkoitus ja tavoitteet selkeästi.
3. **Varmista**, että koko henkilöstö ymmärtää tavoitteet. Tarjoa tarvittaessa koulutusta.
4. **Ota henkilöstö** mukaan tekoälyratkaisun suunnitteluun ja arviointiin.
5. **Varmista** tietosuoja, eettisyys ja vastuunjako.
6. **Käytä** työterveyshuollon asiantuntemusta vuorotyön terveellisyydestä ja turvallisuudesta.
7. **Sovi** teknologian käytölle selkeät tavoitteet, mittarit. Rakenna palautekanavat.
8. **Päätä** miten tekoälyn ehdotuksia arvioidaan ja kuka tekee lopulliset päätökset.
9. **Erota** selvästi terveystietojen käsittelyssä työnantajan, työterveyshuollon ja teknologiatoimittajan roolit, vastuut ja salassapitovelvoitteet.

2. Vahvista työntekijöiden tekoälylukutaitoa

Henkilöstön hyvä tekoälylukutaito edistää merkittävästi tekoälyratkaisuista saatavia hyötyjä. Silloin työpaikalla ymmärretään, mihin sovelluksia voidaan käyttää, mitä tulokset tarkoittavat ja millaisia rajoituksia tekoälyratkaisuihin liittyy. Tekoälylukutaito ei ole pelkästään teknistä osaamista, vaan kykyä arvioida ratkaisujen luotettavuutta, vaikutuksia ja eettisiä kysymyksiä.

Valmistaudu yhdessä henkilöstön kanssa

- Kartoita työpaikan johdon, esihenkilöiden, työvuorosuunnittelijoiden ja henkilöstön tekoälyosaamisen tarpeet.
- Järjestä työpaikalla käytännönläheistä koulutusta tekoälyratkaisun toiminnasta: Mitä tietoja sovellus käyttää ja miten sen ehdotuksia tulee tulkita.
- Valitse tekoälyn tukihenkilöitä tai osaamisryhmä, joka auttaa henkilöstöä käytännön kysymyksissä.
- Varmista, että kaikki työpaikalla tietävät, mistä he saavat työn arjessa tukea tekoälyratkaisujen hyödyntämiseen ja miten he voivat antaa palautetta tekoälyratkaisun käytöstä.

3. Hyödynnä tekoälyä kohdennetusti

Kun vuorotyöpaikalla suunnitellaan tekoälyn käyttöä, on tärkeä tunnistaa, miten sovellus voi parhaiten tukea työn terveellisyttä ja turvallisuutta. Määrittele selkeästi teknologian käyttötarkoitukset ja tavoitteet jo ennen käyttöönottoa. Arvioi säännöllisesti henkilöstön kanssa ratkaisujen toimivuutta käyttöönoton jälkeen.

Pohdi yhdessä henkilöstön kanssa ennen käyttöönottoa

- Mihin tarkoituksiin tekoälyä kannattaa työpaikalla hyödyntää, jotta se tukee parhaiten vuorotyön terveellisyttä ja turvallisuutta?
- Millaisia ehdotuksia tekoälysovellus tarjoaa? Pohdi monesta näkökulmasta sopivatko ehdotukset työpaikalle? Ota huomioon työn sujuvuus, osaamisen saatavuus, työntekijöiden oikeudenmukainen kohtelu ja velvoittavat säädökset.
- Miten määritellään selkeät ja mitattavat terveys- ja turvallisuustavoitteet? Määrittele tavoitteet ja niiden mittarit jo ennen tekoälyratkaisun käyttöönottoa.
- Seuraa käyttöönoton jälkeen tavoitteiden toteutumista. Tee tarvittaessa muutoksia, jotta tavoitteet saavutetaan.

Luo avoin työilmapiiri, jossa uskaltaa puhua myös tekoälyyn liittyvistä huolista ja haasteista.

4. Muista työntekijöiden osallistuminen ja luottamus

Tekoälyn käyttö työpaikalla vaikuttaa työn järjestämiseen, työntekijöiden arkeen ja heidän kokemukseensa oikeudenmukaisuudesta. Ota siis koko henkilöstö mukaan uuden tekoälyratkaisun suunnitteluun. Osallistuminen lisää luottamusta ja auttaa ajoissa tunnistamaan mahdollisia käytännön haasteita.

Viesti, keskustele, osallista

- Kerro henkilöstölle miksi tekoälyratkaisua harkitaan työpaikalle ja mitä uudistuksella tavoitellaan. Varmista, että koko henkilöstöllä on mahdollisuus kysyä ja antaa palautetta.
- Tarjoa mahdollisuus työntekijöiden ja työpaikan johdon väliseen turvalliseen ja avoimeen keskusteluun, erityisesti tekoälyn käyttöön ja tietosuojaan liittyvistä näkemyksistä.
- Ota henkilöstö mukaan tekoälyratkaisun suunnitteluun, pilotointiin, arviointiin ja jatkokehittämiseen. Varmista, että henkilöstön edustajat ovat aidosti mukana päätöksenteossa.
- Sovi ja ohjeista selkeästi kuka tekee lopulliset päätökset silloin, kun tekoäly antaa suosituksia esimerkiksi työvuorojen rytmittymisestä.

5. Varmista tietosuoja, eettisyys ja läpinäkyvyys

Tekoälyratkaisujen käyttö vuorotyössä voi edellyttää työaika-, henkilöstö-, terveys- tai hyvinvointitietojen käsittelyä. Huolehdi siitä, että tietojen käsittely on lainmukaista, tarpeellista, läpinäkyvää ja työntekijöiden oikeuksia kunnioittavaa.

Kerro henkilöstölle

- mitä tietoja tekoälyratkaisu käyttää, miksi tietoja tarvitaan ja kenellä on pääsy tietoihin.
- Varmista, että tietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetuksia, työelämän tietosuojasääntelyä ja työpaikan omia eettisiä periaatteita.
- Kerro selkeästi henkilöstölle, miten tekoälyratkaisu toimii ja mitä sen tuottamilla suosituksilla tehdään. Anna mahdollisuus kysyä ja antaa palautetta toiminnasta.
- Vältä käyttötapoja, jotka voivat johtaa työntekijöiden perusteettomaan valvontaan, leimaamiseen tai epäoikeudenmukaiseen kohteluun.
- Kun käsitellään terveystietoja, on erotettava selkeästi työnantajan, työterveyshuollon ja mahdollisen teknologiatoimittajan roolit, vastuut ja salassapitovelvoitteet.

6. Tee yhteistyötä työterveyshuollon, teknologiakehittäjien ja tutkijoiden kanssa

Työpaikka ei yleensä pysty yksin arvioimaan kaikkia tekoälyratkaisujen terveys-, turvallisuus- ja teknologianäkökulmia. Yhteistyössä työterveyshuollon, teknologiakehittäjien ja tutkijoiden kanssa varmistat, että ratkaisut vastaavat työpaikan todellisiin tarpeisiin ja niiden vaikutuksia voidaan arvioida luotettavasti.

Muista yhteistyössä

- Kuvaa työpaikan tarpeet, käytännön rajoitteet ja tavoitteet selkeästi yhteistyökumppaneille.
- Hyödynnä työterveyshuollon asiantuntemusta vuorotyön vaikutuksista terveyteen, työkykyyn, uneen, palautumiseen ja työturvallisuuteen.
- Osallistu ratkaisujen pilotointiin ja arviointiin todellisissa työympäristöissä.
- Harkitse osallistumista kehittämis- tai tutkimusyhteistyöhön silloin, kun työpaikan tarpeisiin ei ole saatavilla valmiita ratkaisuja.

7. Arvioi tekoälyratkaisujen vaikutuksia ja kehitä toimintaa

Tekoälyratkaisun käyttö ei pääty tekniseen käyttöönottoon. Työpaikalla on hyvä seurata, toteutuvatko asetetut tavoitteet ja syntyykö valitusta ratkaisusta ennakoimattomia haittoja. Arvioinnin tulee sisältää toiminnan sujuvuus ja työntekijöiden terveys, turvallisuus, luottamus ja kokemus oikeudenmukaisuudesta.

Suunnittele seuranta ja sen toteutus

- Määrittele mittarit, joilla arvioidaan tekoälyratkaisun vaikutuksia.
- Seuraa määrällisten mittareiden lisäksi työntekijöiden kokemuksia ja palautetta.
- Käy tulokset läpi työpaikan johdon, esihenkilöiden, henkilöstön edustajien, työterveyshuollon ja tarvittaessa ratkaisun kehittäjän kanssa.
- Korjaa toimintatapoja, jos ratkaisu lisää kuormitusta, heikentää oikeudenmukaisuuden kokemusta tai se ei tue valittuja tavoitteita.

ASiantuntijamme

Mikael Sallinen

tutkimuspäällikkö
mikael.sallinen@ttl.fi
+358 30 474 2735

Kati Karhula

erikoistutkija
kati.karhula@ttl.fi
+358 30 474 2560

Päivi Vanttola

erikoistutkija
paivi.vanttola@ttl.fi
+358 30 474 2018

Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund